

زائىكۆي سه لاهه دىن	تاقىكر دىنەھى كۆتايى سال	بابەت : كوردۆلۆزى
كۆلپزى ئەدەبىيات	(۲۰۱۵ - ۲۰۱۶)	قۇناغ : يەكەم
بەش :		كات : ۳ كاتر مپىر
خولى : يەكەم		

پ۱ : چوار ئەمانەى خوارەوۈ بىناسىنە :

زمانى ستاندارد ، فونىم ، فونكلور، دىئالېكت ، زمان (هنرى سويد) .

(۱۰) نمرە

پ۲/ ئايا پەيدا بونى ئەدەبىكى بەزى ئە ئاۋ ئە تەۋەبىك دەبىتە ھۆى دروست بونى زمانىكى ستاندارد؛ چۆن؛ باسى بىكە .

(۱۰) نمرە

پ۳ : ھۆكارەكانى دروست نە بونى زمان ستاندارد كامانەن؛ باسىان بىكە .

(۲۰) نمرە

پ۴ : ۋەلامى دوولە مانەى خوارەوۈ بىدەرەوۈ :

ا - بە چ جۆرە شىعەرىك دەگوتىت رەنگاۋرەنگ ؛ باسى بىكە ، بە نمونەۋە .

ب - سنوور و نەخشەى جۇگرافى دىئالېكتى كرمانجىى ناۋەرەست دەستىشان بىكە .

ج - (سىدانى سمىت) چۆن دەروانىتە زمانى كوردى؛ باسى بىكە .

(۲۰) نمرە

بە ھىۋاى سەرگەۋتن

مامۇستاي بابەت

ئەمپىر مستۇ مەمەد

وهلامی پرسپارهکانی خولی: یهکه م

۲۰۱۵-۲۰۱۶

پا/ زمانی ستاندارد: ، زمانی خویندنه، زمانی دایک نیه، زمانی ناخواتن نیه، زمانی نووسینه، نهو نهتهوهیهی ناسنامهی نهتهوهیهی نه هه ره شه دا بیټ، ته نها به زمانی ستاندارد ده توانیټ بهرگری نه مانه وهی خوی بکات،

فونیم: سیمانی جیاگردنه وهی دهنگه که کارده کاته سه رگورینی واتای وشه. نمونه: دهنگ، دهنگ، جهنگ

(فولکلور): کومه نیټک زانیاری یه که ده ماو دم پشناو پشت نه وه نه دواي نه وه دهیده نه یه کتری، هه موو لایه نیټکی کومه لایه تی و رامیاری و رۆشنبری نه که رهسته سه رزاریه که کۆده بیټه وه.

نه ده بی فولکلور به هه موو که نه پوور و سامانی کۆن دهوتری که به دریزی میژوو داهینراوه، به رهه می خه لکه و ماوته وه.

فولکلور وشه یه کی لیکنراوه نه وشه ی (فولک) و (لور) بیگهاتوو که واتای په ندی خه لک یان چیرۆکی خه لک ده که یه نیټ، نه ده بی فولکلوری به هه موو که نه پوور و سامانی کۆن دهوتریټ که به دریزی میژوو داهینراوه و که به رهه می خه لکه و ماونه ته وه، وهک پاشماوهکانی جلوه رگ و رایه خ و شتومه ک که داهینانی باوک و با پیرا نمانه، نه ده بی سه رزاریش به شیکه نه فولکلور که ده ماو ده مو پشناو پشت نه باوکوبا پیرا نمان بۆمان گێردراو ته وه. یه که م شیوهی نه ده به و نه گه ل په یدا بوونی ئاده میزاد سه ری هه لداوه، به رهه می چیننی نه خوینده واره، وخواونه که ی نانسری و پشناو پشت گێردراو ته وه و نه خزمه تی که نه بۆگه لیش وتراوه و یه که م شیوی نه ده ب که دواي په یدا بوونی ئاده میزاد سه ری هه لداوه به رهه می چیننی نه خوینده واره.

دیالیکت: دیالیکت: به و جیاوازیبانه دهوتری که نه جوړهکانی یه ک زماندا هه یه، که نه نیوان جوړهکانی یه ک زماندا هه یه.

(هنری سویت) دهلیت: (زمان هویه که بۆ ده برینی بیر نه ریگای دهنگ که نه وشه پیک دیت

پا/ به هوئی په یدا بوونی نه ده بیکی بهرز نه پال هه ستیکی نه ته وایه تی یا رژیمیکی سیاسی که سه ره تا نه ناوچه یه ک دا ده ست پیده کات و بلاو ده بیټه وه و نه هه موو لایه ک په سندده کری و لاسایی ده کریته وه نه نووسیندا تاواي لیټیته ده بیټه زمانیکی گشتی ویه کگرتوو

پا/ ۱- کاتیک زمانی ناین به پیرۆتر بزانیټ و زمانی دایک به پیرۆز نه زانیټ

کاتیک قسه پیکه رانی زمانی دایک بکه ویټه ژیر زمانی بالا دهسته وه وهکو نه م لایه نانه ی خواره وه-2

(أ- داگیرکراوی: وهکو نه ته وهی کورد زمانه که ی داگیرکراوه نه لایه ن (عه رهب، فارس و تورک

ب- بالادهستی رۆشنبری و فراوانی به کارهینان: وهکو بۆ کورد زمان، واته نه کوردستان به کارهینانی زمانی ئینگلیزی، نه مه ش به بی پلان زمانی دایک توشی گرفت و کیشه ده کات.

۳- کارکردنی قسه پیکه ران به ئاراسته ی ناوچه گه رایه تی.

۴- کارکردنی قه نه می خو فرۆشناو نه ته وه به پیی بهرنامه بۆ داریژاوبۆ نه ناوچوون و پوکانه وهی زمان.

۵- کارکردنی داگیرکهرانی نه ته وه یه ک بۆ سوککردنی زمانی دایک نه بهرچاوی قسه پیکه رانی زمانه که، به م شیوه یه:

أ- به فه رمی نه ناسینی نه لایه ن داگیرکهرکان نه دام و دهزگانان و نه خویندن و راگه یانندن.

ب- هاندانی خەلك بۆ دوورکەتتەوه ئەو زمانەى داىك .

ج . ناستەنگ دروست كردن بۆ راگەياندىنى نازاد بەسەرجهەم شيوەكان .

٦- كارکردنى بە ناراستەى سە پاندىنى زمانى خويان بەسەر زمانى داىك ، وهكو گۆپىنى ناوى شوپنهكان .

٧- كارىگەرى مۇسقىاى داگىركەر و رى خوشکردن بۆ ئەو كارىگەرىيە

٨- كورد دەسەلاتىكى سەربەخۆ و يەگرتووى نەبووه ، زمانى ئەدەبى يەگرتووى كوردىش جىبايە ئە نەتەوهكانى تر ، چونكە نەتەوهى كورد بەسەر چەند ولاتىك دابەش كراوه هەردەم ئەبەر هەرهشەى هە ئۆشانەوه بووه .

پ/٤

أ موله مهع :

ئەم هونەرە شىعەرىيە ئە نيو زمانەكانى رۆژەلات باوه و بەو شىعەرە دەوترىت كە بە زياتر ئە زمانىك دەنووسرىت ئەسەر هەمان كيش و سەروا ، وهك :

يا بدر علوا جياو و كمالا

الغصن مع الّصل الى فرعك مالا

تاسونبوولى زواقت ئە نيهالى قەدت نالا

من دوودى هەناسەم گەيبە عالەمى بالا

ما عاد لك البان و لا لينه لينا

اژ عد لك البارى حسنا و جمالا

ب : دووهم : دىالىكتى كرمانجى ناوهراست :

ئەم دىالىكتە پىنج شيوەزى هەيە :

١ . موكرى : مەئبەندەكانى (شنۆ ، مەراغە ، ميانداواو ، بانە ، شلاھىن دژ ، سەقز ، بۆتان زەردەشت) .

٢ . سوۆرانى : مەئبەندەكانى (هەموو پارىزگاي هەولپىر و شارى هەولپىر و ناو جەرگەى ئەم شيوەزەيە) .

٣ . ئەردەلانى : مەئبەندەكانى (سنە ، بىجار ، كەنگەوەر ، رەوانسە ، باكوورى ناوچەكانى جوانرۆ ئە رۆژەلاتى

كوردستان ، ئە باكوورى كوردستانىش قەزاي قەلادزى - پشدر - شارى سنە ناو جەرگەى ئەم شيوەزەيە .

٤ . سلیمانى : شارى سلیمانى مەئبەندى ئەم شيوەزەيە هەموو پارىزگاکە دەگريتهوه جگە ئە قەزاي قەلادزى .

٥ . گەرميان : ئەم شيوەزارە جىباوزەيەكى ئەوتوى ئەگەل سلیمانى نيە ئەگەل ئەوهدا بە شيوەزارىك دادەنرى .

(كفرى ، كەلار ، توزخورماتوو ، قەرەتە پە ، شوان) ئە باشوورى كوردستان دەگريتهوه .

ج : سیدنى سمیت : مپژوونووسى بەرىتانى دەلیت : ئەم چەرخی دوايیدا گۆرانىكى زۆر گەورە بە سەر تیورى زانا و

لیكۆلەران ئە زمانى كوردیدا هات ، هەروەها دەلیت (زمانى كوردى ئەك هەرلە فارسى وەرنەگىراوه یان

دانه تراشاوه ، بەلكو زمانىكى سەربەخۆیە وگۆرانى راستەقینەى خوى هەيە .

زانكۆي سەلاخە دىن
كۆلىڭىزى ئەدەبىيات
بەش : كۆمەنناسى
كات : ۳ كاتژمىر

تاقىكردنە ۋە كۆتايى سال
(۲۰۱۵ - ۲۰۱۶)

بابەت : كوردۇلۇڭى
قۇناغ : يەكەم
خولى : دوۋەم

پ ۱ : چوار ئەمانەي خوارەۋە بناسىنە :

زمانى نىشتىمانى، وتار، فۇنۇلۇڭى، پەخشانى ھونەرى، ژياننامە. (۱۰) نمرە

پ ۲ : ئە ھىلكارىكدا ئاستەكانى زمانى كوردى دەستنىشان بىكە وباس ئە ئاستى رىزمان بىكە. (۲۰) نمرە

پ ۳ : بۇچى زمانى ستاندارد گىرنگە؟ باسى بىكە. (۱۰) نمرە

پ ۴ : ۋەلامى دوۋلە مانەي خوارەۋە بىدەرەۋە : (۲۰) نمرە

ا - بە چ جۇرە شىعەرىك دەگوتىرئىت دوو بەئىت؟ بە نمونەۋە.

ب - سنوور و نەخشەي جوگرافى دىيالىكتى كرمانجىي ژوورو دەستنىشان بىكە.

ج - چ جياوزىيەك دەبىنىنت ئە نىوان سىمانتىك و پراگماتىك؟

بە ھىۋاي سەرکەۋتن

مامۇستاي بابەت

ئەمىر مستۇ مەمەد

وھلامى پرسیارەکانى خولى دوھەم

۲۰۱۶-۲۰۱۵

پا: چوار لەمانەى خوارەوھ بناسیئە:

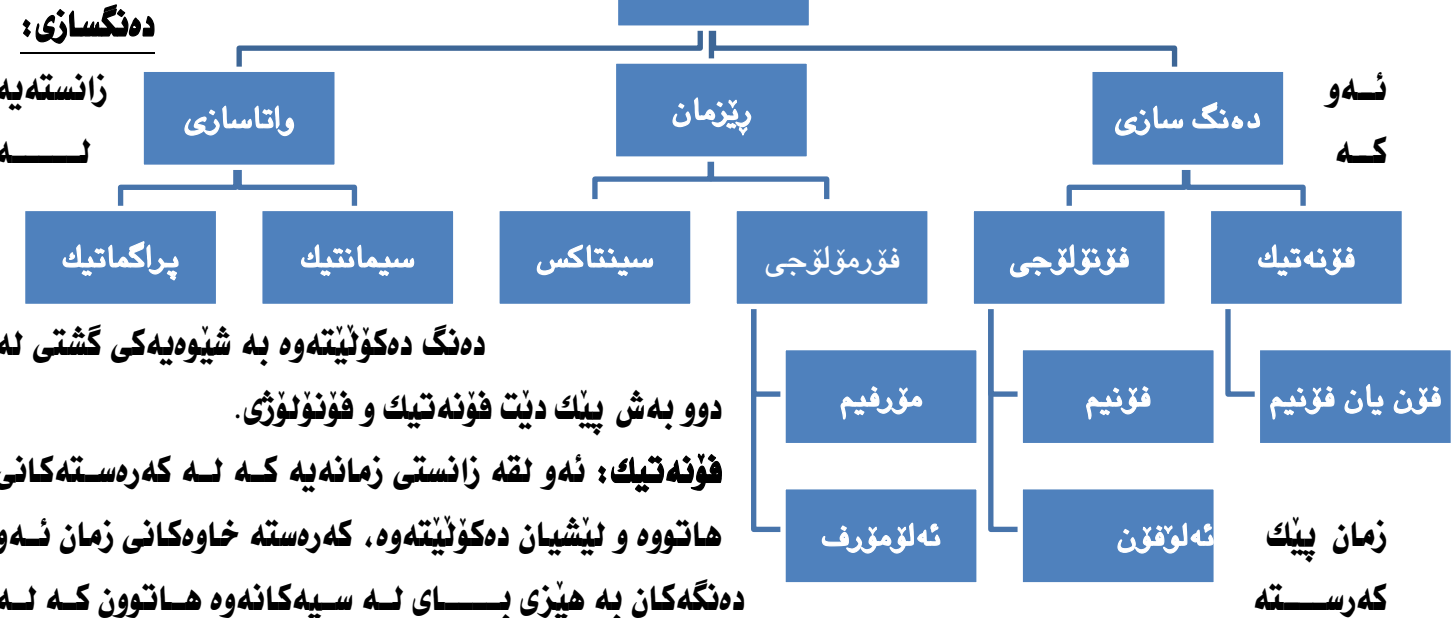
ووتار: نووسینیکی ئەدەبیبیە لا پەرەییەکی دیاریکراو لە ژیان دەگریتە خوی و بابەتیکی تەسکی ژیان لیکدەداتەوھ، چەند کەسى، کۆمەلایەتی، رەخنەیی، زانستی: جوړیکە وەك
 زمانى نیشتمانى: ، ئەو زمانەییە کە لەسنورى ولاتیکدا بەکار دیت بۆ ئە نجامدانى سى نەركە گەورەكەى زمان لە ھەموو
 بوارەکانى ژياندا

فۆنۆلۆژى: ئەو زانستەییە کە لە دەنگەکانى زمانىکی تايبەت دەکوئیتەوھ و چۆنیەتى ریزبوونیان بۆ پیکهینانى وشە و
 بېرگە، بچووکتزین دانەى فۆنۆلۆجى فۆنیەمە.
 ژياننامە: وەرگيرانى ژيانى مرۆفیکە لە ميانەى خستنه رووى وینەییەکی راستگو و پېرشنگدارى ژيانى خوی و کۆمەلایەتى
 ، دوو جوړە:

- ا. ژياننامەى خودى: کە نووسەر تەنها باسى ژيانى خوی دەکات.
- ب. ژياننامەى بابەتى: نووسەر باسى کەسیکی تر دەکات.

پەخشانى ھونەرى: پەخشانى ھونەرى: سەر بە ئەدەبە لە نووسینی سیاسى یان ئابوورى یان ھەوائى رۆژنامە
 بەکار دیت، لە دارشتندا پوخت و لە بیرو لیکدانەوھدا بەسۆز ھەست بزویئە، نووسەر قولایى دەروونى خوی دەردەبەرى لە
 تیروانىن و سەرنجى تايبەتى خویەوھ دەروانیئە ژيان و کۆمەل سروش و ووتار و شانۆگەرى.

پا: ئە ھیلکاریکدا ئاستەکانى زمانى کوردی ئاستەکانى زمان دەستنیشان بکە و باس لە ئاستى دەنگسازى بکە.

فۆنۆلۆژى: ئەو زانستەییە کە لە دەنگەکانى زمانىکی تايبەت دەکوئیتەوھ و چۆنیەتى ریزبوونیان بۆ پیکهینانى وشە و
 بېرگە، بچووکتزین دانەى فۆنۆلۆجى فۆنیەمە.
 فۆنیەمە: سیمانى جیاکردنەوھى دەنگە کە کاردەکاتە سەرگۆرینی واتای وشە. نمونە: رەنگ، دەنگ، جەنگ.....

ئەلۋۇقۇن: شېۋە دەپرىنى فۇنېمە بە فۇنەتېكى جىاواز. نەمۇنە: غەم ، خەم.....

- برىتتە ئە شېۋە جىا جىا فۇنېمىك. نەمۇنە: غەم ، خەم.

رېزىمان:

ئەو زانستەيە كە ئە پېكھاتەى وشە و رستە دەكۈلېتەو كەواتە رېزىمان ئە دوو بەشى سەرەكى پېك دېت (مۇرفۇلۇجى و سىنتاكس).

مۇرفۇلۇجى: وەك زانست باسى پېكھاتە و گۇرانى ووشە دەكات ئە زماندا. نەمۇنە: (گول + كە + ان). (مۇرفىم و ئەلۇمۇرف).

مۇرفىم: بچووكترىن دانانى واتادارى زمان ئە فۇنېمى يان زياتر پېك دېت دەورىكى ئە رېزىماندا ھەيەكە بە گۇرېنەو و لا بردنى ھەر فۇنېمىك يان بە لەت كردنى ھەر فۇنېمىك ماناكەى ئە ناو دەچېت.

ئەلۇمۇرف: بۇ شېۋە جىا جىاكانى مۇرفىمىك بە كاردېت، نەمۇنە: (كە، كە، ك، ين، ان)، كورەكە-كورەكان، براكان

سىنتاكس: برىتتە ئە لېكدانى كەرەستەكانى زمان بۇ دوست كردنى رستە و ئە دوو بەش پېك دېت :

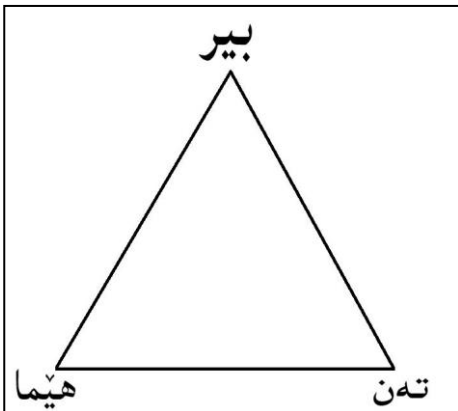
(رستە و فرىز)

سىمانتىك:

- ئە دىوى ناو ھەوى ھېما دەكۈلېتەو، واتە پەيۋەندى نېوان ناو و ناو لېنراو بە واتاىكى تر ئە واتاى فەرھەنگى كەرستەكان دەكۈلېتەو.

- واتا سىمانتىكى واتاىكى ئاسايىيە و ئەو واتاىيە ئە گەل واقىعدا دەگونجى. وەك (ھەموو وشە فەرھەنگىيەكان..... دەگرىتەو.

• ئەم سېگۇشەيە زمانەوانان داياننا بۇ واتاى سىمانتىكى:

ھېما: زنجىرە دەنگىكى رېكخراو كە وشە پېك دەھېنى، بە واتاىكى تر ئەو نېشانانەن كە مۇرۇق بۇ ئەيەكتر گەيشتن يان وە چەقىك بۇ بېر كوردنەو بە كاريان ئەھېنى.

بىر: واتە ناو ھەوى وەك چەمك و وېنە و بۇچوون ..... تاد.

تەن: واتە شتى بەرجەستە ئە دەرەو وەك كەس، شت، رۇودا..... تاد.

پراگماتىك: ئە پەيۋەندى نېوان ھېما و بەكارھېنەرەكەى دەكۈلېتەو واتا لېكدانەو واتاىيە ئە دەورەبەرى گوتن، واتە ئەو گوتننەنى بە شېۋەيەكى ناراستە و خو دەردەبردېت. بۇنەمۇنە: ئەم پىاۋە وەك شېرە. (لېرەدا مەبەست ھېز و نازايەتى..... ە).

- ۳/ ھەستى نەتەوايەتى بۇ يەك بوون و يەك پارچەى گەلى كورد يان نەتەو ھى كورد بەگشتى بەھېز دەكات.
- ھۇكارىكە بۇ ئەيەك نىزىك بوونەو بەيەكەو بەستنى دىالېكتەكان، ھەرەھا ھەموو لايەنە كوردىەكان ئە يەكتر نىزىك دەكاتەو.
- زمانى ستاندارد ھۇكارىكى گرىگە تەننەت ئە ھۇكارى ئاينىش ئە پېشتەرە بۇ يەكېتى گەل و خاكى كوردستان.
- يەكېك ئە مەرچەكانى نەتەو ئەو ھەكە خاك و زمان و قسە پېكەرانى ھەبېت. ھەموو نەتەو يەك بە ھۇى زمانەو دەناسرېت.
- ئەگەر زمان ھەبېت نەتەو ھەبېت، بە ئە ناوچوونى زمان نەتەو ھەبېت، چونكە نەتەو نېيە ئە جىهان زمانى نەبېت.
- ھەموو نەتەوكانى جىهان بە پلەى يەكەم بە زمانەو دەناسرېن.

➤ زمان له هه موو كۆشك و قه لاکان باشتره، زمان له ناو ناچیت ، به لام كۆشك و قه لاکان دهروخین.

پا/أ/ دوو بهیت: بریتیه لهو شیعرهی که ته نیا له دوو بهیت داریزراوه واتایه کی ته واویش به دهسته وه ده دات، دیری یه کهم ههردوو نیوه دیرهکان به پیتیک سهروادار کراوه، وه دیری دووه میش نیوه دیری یه کهم جیا یه، به لام نیوه دیری دووه می هه مان قافییهی نیوه دیرهکانی پیشووی هه یه.

باباتاهیری هه مه دانی شیعه رکانی به م شیوه یه نووسیوه:

به هارنایه دت به هه رشاخی گولی بی

بی هه رباغی هه زاران بولبولی بی

به هه ر مه رزی نه یاره م پانه هاده ن

مه بادا نه ز مه به ته ر سوتی دلی بی

ب: دیالیکتی سهروو:

نه م دیالیکتیه له هه موو دیالیکتیه کانی زمانی کوردی فراوانتره، چونکه کوردهکانی کوردستانی تورکیا (بایه زید، وان، جوله میرگ، سیرت، موشی، ماردین، دیاربه کر، خارکوک، نه دیان، خازیان، به شهکانی خوره لاتی پاریزگای مه رعه ش و به شهکانی باشووری پاریزگای نه رزوروم و قارسی) هه مووی به م دیالیکتیه نه دوین. ههروه ها رۆژناوای نه رمه نستان و روسیا و باکووری سوریا و دانیشتوانی پاریزگای دهوک و قه زاکانی میرگه سور و ناگری و نامیدی و شیخان و شهنگال له کوردستانی عیراق به م دیالیکتیه نه دوین.

ج: چ جیاوازیه که ده بنیت له نیوان سیمانتیکی و پراگماتیکی:

□ واتای سیمانتیکی واتایکی فهره نگییه، نه ژیر کاریگه ری کومه لگادیه ده بی رکه وتنی کومه لی له سه ر بییت

□ واتای پراگماتیکی لهو واتایه یه که له دهووبه ر وهرده گیریت، واتایکی گوراوه به پیی که سه کان

□ واتای سیمانتیکی واتا وه که چه مک وهرده گیریت

□ واتای پراگماتیکی واتا وه که مه به ست وهرده گیریت

□ واتای سیمانتیکی واتاکه ی چه سپاوه

□ واتای پراگماتیکی واتاکه ی ده گوریت

□ واتای سیمانتیکی واتاکه ی پابه ندی یاسا وبنه ما ریزمانیه کانه که له کومه ل وهرده گیریت

□ واتای پراگماتیکی واتاکه ی پابه ندی بنه مایه و یاساکان ده به زینیت

□ واتای سیمانتیکی واتاکه ی راسته وخویه

□ واتای پراگماتیکی واتاکه ی ناراسته وخویه

□ واتای سیمانتیکی واتاکه پابه ندی توانسته

□ واتای پراگماتیکی واتاکه پابه ندی چالاکییه

□ واتای سیمانتیکی واتایکی ناساییه

□ واتای پراگماتیکی واتایکی ناساییه

□

زانكۆي سه لاجه دين كۆليژى ئە دەبىيات بەش : شۆينە وار كات : ۳ كاتر مېر	تاقىكر دنه وهى كۆتايى سان (۲۰۱۵ - ۲۰۱۶)	بابەت : كوردۆلۆژى قۇناغ : يە كەم خولى : دووهم
--	--	---

پا : چوار ئە مانەى خوارووه بناسپنه :

(۱۰) نمره

زمانى فەرمى، ژياننامە ، مۆرفولۆجى، پەخشانى زانستى، فولكلور.

(۲۰) نمره

پ۲ : ئە هيلكارلىكدا ئاسته كانى زمانى كوردى دەستنيشان بکه و باس ئە ئاستى دەنگسازى بکه .

(۱۰) نمره

پ۳ جۆره كانى ئە لفيباى زمانى كوردى بژمپيره و باس ئە ئە لفيباى ئارامى بکه .

(۲۰) نمره

پ۴ : وه لامي دووله مانەى خوارووه بلەرارهوه :

أ - به چ جۆره شيعرئيك دهگوترئيت چوارين؟ به نموونه وه .

ب - سنوور و نه خشهى جوگرافى ديالئكتى كرمانجىي خواروو دەستنيشان بکه .

ج - چ جياوزيهك دەبينيت ئە نيوان هونراوه و پەخشان؟

به هيوای سه ركه وتن

مامۆستاي بابەت

ئەمير مستۆ محەمەد

زانكۆي سه لاجه دين	تاقىكر دنه وهى كۆتايى سال	بابه ت: كوردۆلۆژى
كۆليژى نه ده بيبات	(۲۰۱۵ - ۲۰۱۶)	قۇناغ: يه كه م
به ش: فه لسه فه		خولى: دووه م
كات: ۳ كاتزمير		

پ ۱: چوار له مانه ي خوار وه بنا سينه :

(۱۰) نمره

كوردۆلۆجى ، زمان ، نه لۆفون ، غه زه ل ، دياليكت .

(۲۰) نمره

پ ۲: نه هيلكار يكد ا ناسته كانى زمانى كوردى ده ستنيشان بكه و باس له ناستى واتاسازى بكه .

(۱۰) نمره

پ ۳ جۆره كانى نه لفيباى زمانى كوردى بژميره و باس له نه لفيباى لاتينى بكه .

(۲۰) نمره

پ ۴: وه لامى دووله مانه ي خوار وه بله ره وه :

أ - به چ جۆره شيعريك ده گوتريت قه سيد ه ؟ به نمونه وه .

ب - سنوور و نه خشه ي جوگرافى دياليكتى كرمانجى گوران ده ستنيشان بكه .

ج - . ليرخ چۆن ده روانيته زمانى كوردى ؟ باسى بكه .

به هيواي سه ركه وتن

مامۆستاي بابه ت

نه مير مستۆ مجه مه د

